

НАРЕДБА № I-157 ОТ 1 ОКТОМВРИ 2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА

Издадена от министъра на вътрешните работи

Обн. ДВ. бр.[97](#) от 15 Октомври 2002г., изм. ДВ. бр.[66](#) от 25 Юли 2003г., изм. ДВ. бр.[93](#) от 17 Ноември 2006г., изм. ДВ. бр.[46](#) от 16 Май 2008г., изм. ДВ. бр.[90](#) от 17 Октомври 2008г., изм. ДВ. бр.[94](#) от 27 Ноември 2009г., изм. и доп. ДВ. бр.[18](#) от 22 Февруари 2013г., изм. и доп. ДВ. бр.[35](#) от 22 Април 2014г., изм. и доп. ДВ. бр.[37](#) от 22 Май 2015г., изм. и доп. ДВ. бр.[52](#) от 30 Юни 2017г., **изм. и доп. ДВ. бр.[72](#) от 31 Август 2018г.**

Глава първа. ОБЩИ ПОЛОЖЕНИЯ

Чл. 1. С тази **наредба** се определят условията и редът за издаване на свидетелство за управление на моторни превозни средства (МПС), за водене на централен регистър на водачите на МПС, за отчет на водачите, за отчет на наложените им наказания и служебното предоставяне и предоставянето срещу заплащане на данни за водените на отчет водачи.

Чл. 2. (1) (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелството за управление на МПС е индивидуален удостоверителен документ за правоспособност за управление на моторно превозно средство.

(2) При издаване на свидетелство за управление притежателят му получава контролен талон за потвърждаване валидността на притежаваното свидетелство и определен брой **контролни точки** за отчет на извършваните нарушения.

Чл. 3. (1) (Предишен текст на чл. 3, изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС се издава на лице съгласно изискванията на [Закона за движението по пътищата](#) (ЗДвП), [Закона за българските лични документи](#) (ЗБЛД), [Правилника за издаване на](#)

българските лични документи (ДВ, бр. 12 от 2010 г.) (ПИБЛД) и издадените въз основа на тях нормативни актове.

(2) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) В свидетелството за управление на МПС се отразяват категориите, посочени в **чл. 150а, ал. 2 ЗДвП**, за определяне правоспособността на водачите за управление на моторно превозно средство. В свидетелството се отразяват и категории превозни средства, които водачът има право да управлява съгласно **чл. 155 ЗДвП**, както следва:

1. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категория Т се изписва съответната категория Ткт и/или Ттм;

2. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от която и да е от категориите по **чл. 150а ЗДвП** се отразява и категория АМ;

3. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категория С1 или С се отразява и категория Ткт - колесен трактор;

4. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категория А2 се отразява и категория А1;

5. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категория А се отразяват и категории А1 и А2;

6. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категории В, С или D се отразяват съответно и категории В1, С1 или D1;

7. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категории С1Е, СЕ, D1Е или DE се отразява и категория ВЕ;

8. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категория СЕ се отразява и категория DE, ако водачът притежава правоспособност за управление на моторни превозни средства от категория D;

9. в свидетелството на водач с право за управление на моторни превозни средства от категории СЕ или DE се отразяват съответно и категории С1Е или D1Е.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелството за управление на МПС се издава при спазване изискванията за минималната възраст на водача за управление на моторно превозно средство, определени в **чл. 151, ал. 1 ЗДвП**.

Чл. 4. (1) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС се издава от звената "Пътна полиция" при Столична дирекция на вътрешните работи (СДВР) и Областните дирекции на Министерството на вътрешните работи (ОДМВР) според постоянния адрес на лицето.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Международно свидетелство за управление на МПС се издава от звената "Пътна полиция" при СДВР и ОДМВР според постоянния адрес на лицето въз основа на валидно българско национално

свидетелство за управление. Международното свидетелство не е валидно на територията на Република България.

Чл. 5. (1) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Водачите на МПС, наложените им наказания и приложените принудителни административни мерки се водят на отчет от звената "Пътна полиция" при СДВР и ОДМВР според постоянния им адрес.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Главна дирекция "Национална полиция" (ГДНП) води централен регистър на водачите на МПС, наложените им наказания и приложените принудителни административни мерки.

Чл. 6. (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Звената "Пътна полиция" при СДВР и ОДМВР водят отчет на точките, потвърждаващи валидността на свидетелството за управление на МПС.

Глава втора. ДОКУМЕНТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МПС

Чл. 7. (1) (Доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Българското национално свидетелство за управление на МПС се изработва във формат ID - 1 и е в съответствие с [Приложение I от Директива 2006/126/ЕО](#) на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 2006 г. относно свидетелства за управление на превозни средства (Директива 2006/126/ЕО), изменена с [Директива 2011/94/ЕС](#) на комисията от 28 ноември 2011 г. относно свидетелства за управление на превозни средства (ОВ, L 314/31 от 29 ноември 2011 г.) (Директива 2011/94/ЕО).

(2) Свидетелството за управление съдържа следните данни:

1. имена;
2. дата и място на раждане;
3. единен граждански номер (или личен номер на чужденец);
4. пол;
5. гражданство;
6. снимка на притежателя;
7. наименование на населеното място от постоянния адрес;
8. подпис на притежателя;
9. номер на свидетелството;
10. дата на издаване на свидетелството;
11. място на издаване на свидетелството;
12. орган, издал свидетелството;
13. дата на изтичане валидността на свидетелството;
14. категория или категории МПС, за които е валидно свидетелството ;
15. дата на придобиване на категорията или категориите МПС;
16. дата, до която е валидна категорията или категориите;

17. особени забележки (ограничителни условия за ползване на свидетелството);

18. (нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) отличителният знак на Република България, отпечатан в негатив в син правоъгълник и ограден с дванадесет жълти звезди.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г., изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Ограничителните условия за ползване на свидетелството по [чл. 53, ал. 1, т. 11 ЗБЛД](#) се изписват с кодове и имат следните значения:

ВОДАЧ (Медицински причини)

01. Корекция и/или защита на зрението

01.01. Очила

01.02. Контактна(и) леща(и)

01.05. Очна превръзка

01.06. Очила или контактни лещи

01.07. Специфично оптично помощно средство

02. Слухов апарат/говорен апарат

03. Протеза/ортопедичен апарат на крайниците

03.01. Протеза/ортопедичен апарат на горните крайници

03.02. Протеза/ортопедичен апарат на долните крайници

АДАПТАЦИИ НА ПРЕВОЗНОТО СРЕДСТВО

10. Модифициран предавателен механизъм

10.02. Автоматичен избор на предавателно отношение

10.04. Адаптирано устройство за управление на предавателния

механизъм

15. Модифициран съединител

15.01. Адаптиран педал на съединителя

15.02. Съединител с ръчно задействане

15.03. Автоматичен съединител

15.04. Мярка за предотвратяване на блокирането или
задействането на педала на съединителя

20. Модифицирани спирачни уредби

20.01. Адаптиран спирачен педал

20.03. Спирачен педал, подходящ за използване с ляв крак

20.04. Плъзгащ спирачен педал

20.05. Наклонен спирачен педал

20.06. Спирачка с ръчно задействане

20.07. Задействане на спирачката с максимално усилие от ... N(*)
(например "20.07(300N)")

20.09. Адаптирана ръчна спирачка за паркиране

20.12. Мярка за предотвратяване на блокирането или
задействането на спирачния педал

20.13. Спирачка, задействана с коляно

20.14. Задействане на спирачната уредба, подпомагано от външна
сила

25. Модифицирани уредби за подаване на газ

25.01. Адаптиран педал на газта

- 25.03. Наклонен педал на газта
- 25.04. Устройство за подаване на газ с ръчно задействане
- 25.05. Устройство за подаване на газ, задействано с коляно
- 25.06. Задействане на подаването на газта, подпомагано от външна сила
- 25.08. Педал на газта отляво
- 25.09. Мярка за предотвратяване на блокирането или задействането на педала на газта
- 31. Адаптации на педали и защиты за педали
 - 31.01. Допълнителен комплект паралелни педали
 - 31.02. Педали на (или почти на) едно и също ниво
 - 31.03. Мярка за предотвратяване на блокирането или задействането на педала на газта и спирачния педал, когато педалите не се задействат с крак
 - 31.04. Повдигнат под
- 32. Комбинирани уредби от помощна спирачка и устройство за подаване на газ
 - 32.01. Устройство за подаване на газ и помощна спирачка като комбинирана уредба, задействана с една ръка
 - 32.02. Устройство за подаване на газ и помощна спирачка като комбинирана уредба, задействана чрез външна сила
- 33. Комбинирани уредби от помощна спирачка, устройство за подаване на газ и кормилно управление
 - 33.01. Устройство за подаване на газ, помощна спирачка и кормилно управление като комбинирана уредба - задействане чрез външна сила с една ръка
 - 33.02. Устройство за подаване на газ, помощна спирачка и кормилно управление като комбинирана уредба - задействане чрез външна сила с две ръце
- 35. Модифицирано контролно табло (ключове за светлини, стъклочистачки/пръскач на течност за чистачки, клаксон, мигачи и др.)
 - 35.02. **Контролни** устройства, използвани без освобождаване на кормилния механизъм
 - 35.03. **Контролни** устройства, използвани без освобождаване на кормилния механизъм с лявата ръка
 - 35.04. **Контролни** устройства, използвани без освобождаване на кормилния механизъм с дясната ръка
 - 35.05. **Контролни** устройства, използвани без освобождаване на кормилния механизъм и механизмите за подаване на газ и за спиране
- 40. Модифицирано кормилно управление
 - 40.01. Кормилно управление с максимално усилие за задействане ... N(*) (например "40.01(140N)")
 - 40.05. Адаптиран волан (по-широка и/или дебела секция на волана, волан с намален диаметър и т.н.)
 - 40.06. Адаптирано положение на волана
 - 40.09. Кормилно управление с крака
 - 40.11. Подпомагащо устройство на волана

- 40.14. Алтернативна адаптирана уредба за кормилно управление, задействана с една ръка
- 40.15. Алтернативна адаптирана уредба за кормилно управление, задействана с две ръце
- 42. Модифицирани устройства за виждане назад/настрани
 - 42.01. Адаптирано устройство за виждане назад
 - 42.03. Допълнително вътрешно устройство, позволяващо виждане настрани
 - 42.05. Устройство за виждане на участъка, закрит от водача на превозното средство
- 43. Място за сядане на водача на превозното средство
 - 43.01. Височина на седалка на водача на превозното средство за добро наблюдение и на нормално разстояние от волана и педалите
 - 43.02. Седалка на водача на превозното средство, адаптирана към формата на тялото
 - 43.03. Седалка на водача на превозното средство със странична опора за добра стабилност в седнало положение
 - 43.04. Седалка на водача на превозното средство с подлакътник
 - 43.06. Адаптация на предпазните колани
 - 43.07. Тип предпазен колан с опора за добра стабилност
- 44. Модификации за мотоциклети (използването на подкод е задължително)
 - 44.01. Спирачка с единично задействане
 - 44.02. Адаптирана спирачка за предно колело
 - 44.03. Адаптирана спирачка за задно колело
 - 44.04. Адаптирано устройство за подаване на газ
 - 44.08. Височина на седалката, позволяваща на водача в седнало положение да постави двата си крака едновременно на повърхността и да запази равновесие на мотоциклета, като спре и застане в изправено положение
 - 44.09. Максимално усилие за задействане на спирачката за предното колело ... N(*) (например "44.09(140N)")
 - 44.10. Максимално усилие за задействане на спирачката за задното колело ... N(*) (например "44.10(240N)")
 - 44.11. Адаптирана опора за крака
 - 44.12. Адаптирана ръкохватка
- 45. Мотоциклет само с кош
- 46. Само триколесни превозни средства
- 47. Ограничено до превозни средства с повече от две колела, които не изискват запазване на равновесие от страна на водача за потегляне, спиране и стоене в изправено положение
- 50. Ограничено до специфичен номер на превозното средство/шасито (идентификационен номер на превозно средство, VIN)
 - Букви, използвани в съчетание с кодове от 01 до 44 за по-нататъшна спецификация:
 - a ляво
 - b дясно с ръка (до китката)
 - d крак

е среда

f ръка

g палец

КОДОВЕ ЗА ОГРАНИЧЕНО ПРАВОУПРАВЛЕНИЕ

61. Ограничено до дневни пътувания (например един час след изгрева на слънцето и един час преди залез)

62. Ограничено до пътувания в рамките на радиус от ... km от местопребиваването на притежателя или само в града/региона

63. Управление без пътници

64. Ограничено до пътуване със скорост не по-висока от ... km/h

65. Управление, разрешено само когато водачът на превозното средство е придружаван от притежател на свидетелство за управление за поне еквивалентна категория

66. Без ремарке

67. Без управление по магистрали

68. Без алкохол

69. Ограничено до превозни средства, оборудвани с блокиращо устройство при употреба на алкохол в съответствие с EN 50436. Посочването на дата на изтичане на срока на валидност е по избор (например "69" или "69(1.01.2016 г.)")

АДМИНИСТРАТИВНИ ВЪПРОСИ

70. Смяна на свидетелство № ..., издадено от ... (отличителен знак на ЕС/ООН в случай на трета държава; например "70.0123456789.NL")

71. Дубликат на свидетелство № ..., издадено от ... (отличителен знак на ЕС/ООН в случай на трета държава; например "71.0123456789.HR")

73. Ограничено до превозни средства от категория В от вида на моторни четириколесни моторни превозни средства от категория В1

78. Ограничено до превозни средства с автоматично предаване

79. (...) Ограничено до превозни средства, които отговарят на посочените в скоби спецификации за прилагането на член 13 от Директива 2006/126/ЕО

79.01. Ограничено до двуколесно превозно средство с кош или без кош

79.02. Ограничено до триколесни или четириколесни моторни превозни средства от категория АМ

79.03. Ограничено до триколесни превозни средства

79.04. Ограничено до триколесни превозни средства с ремарке, чиято максимално допустима маса не превишава 750 kg

79.05. Мотоциклет от категория А1 с отношение мощност/тегло над 0,1 kW/kg

79.06. Превозни средства от категория ВЕ, когато максимално допустимата маса на ремаркетото не превишава 3500 kg

80. Ограничено до притежателите на свидетелство за управление на триколесно моторно превозно средство от категория А, които не са навършили 24 години

81. Ограничено до притежателите на свидетелство за управление на двуколесно моторно превозно средство от категория А, които не са навършили 21 години

95. Водач на превозно средство, който притежава удостоверение за професионална компетентност, отговарящо на изискванията за професионална квалификация на водача, предвидена с Директива 2003/59/ЕО до ... (например "95(01.01.2012 г.)")

96. Превозни средства от категория В в композиция с ремарке с максимално допустима маса, която превишава 750 kg, когато максимално допустимата маса на такава композиция превишава 3500 kg, но не превишава 4250 kg

97. Няма право да управлява превозно средство от категория С1, което попада в приложното поле на [Регламент \(ЕИО\) № 3821/85](#) на Съвета от 20 декември 1985 г. относно контролните уреди за регистриране на данните за движението при автомобилен транспорт (ОВ, L 370, 31.12.1985 г., стр. 8)

100. Корекция на зрението и разрешен само за определено превозно средство (номер на шаси) - комбинация от ограничения 01 и 50

103. Водач на превозно средство, който притежава право да управлява моторно превозно средство от категория D и право за управление на тролейбус

104. Ограничена валидност на свидетелството за управление на моторно превозно средство по медицински причини.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) При наличие на ограничителни условия с кодове 50, 70, 71, 100 и 101 в полето под категориите на гърба на свидетелството се вписва:

1. номерът на рамата на превозното средство или регистрационният номер на превозното средство, пригодено за управление от хора с физически недостатък;

2. номерът на рамата на превозното средство или номерът на подмененото чуждестранно свидетелство;

3. номерът на рамата на превозното средство или номерът на оригиналното свидетелство.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) При наличие на ограничителни условия с кодове 70, 78, 96 и 103 кодовете задължително се записват в колона 12 на гърба на свидетелството срещу съответната категория.

(6) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Код 70 задължително се записва в колона 12 на гърба на свидетелството срещу съответната категория само за категории, които са придобити на база подмяна на чуждестранно свидетелство за управление на МПС.

(7) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) При заключение от компетентните транспортни лекарски експертни комисии (ТОЛЕК и ТЦЛЕК) за водачи на МПС от категориите АМ, А1, А2, А, В и В1 да управляват МПС, които са приспособени според уврежданията им, това обстоятелство се отбелязва в свидетелството с код 50.

Чл. 8. (1) Контролният талон за потвърждаване валидността на свидетелството за управление на МПС се изработва във формат ID - 1.

(2) Контролният талон съдържа:

1. имена на водача;
2. единен граждански номер (или личен номер на чужденец);
3. номер на контролния талон;
4. номер на свидетелството за управление;
5. първоначален максимален размер на контролните точки за отчет на извършваните нарушения;
6. място на отчет на водача.

(3) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2003 г.) Контролният талон "Водач на МПС без наказания" отговаря на изискванията по ал. 1 и 2, без да се посочва първоначалният максимален размер на контролните точки за отчет на извършваните нарушения.

Чл. 9. (1) Образецът на международното свидетелство за управление на МПС съответства на приложение № 7 към Конвенцията за движението по пътищата (Виена, 1968 г.).

(2) Международното свидетелство за управление на МПС съдържа:

1. имена на водача;
2. място на раждане;
3. дата на раждане;
4. местожителство (държава);
5. снимка на водача;
6. печат на органа, издал свидетелството;
7. подпис на водача;
8. номер на свидетелството;
9. дата на изтичане валидността на свидетелството;
10. орган, издал свидетелството;
11. страна, издала свидетелството;
12. дата на издаване на свидетелството;
13. номер на националното свидетелство за управление на МПС;
14. подпис и печат на органа, издал свидетелството;
15. категория или категории МПС, за които е валидно свидетелството;
16. печат срещу категорията или категориите МПС, за които е валидно свидетелството;
17. ограничителни условия за ползване на свидетелството.

Глава трета.

УСЛОВИЯ И РЕД ЗА ИЗДАВАНЕ И ОТНЕМАНЕ НА ДОКУМЕНТИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА

Раздел I.

Изисквания по подготовката и придвижването на документите за получаване на свидетелство за управление на МПС

Чл. 10. (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) На централно ниво Изпълнителна агенция "Автомобилна администрация" (ИААА) при Министерството на транспорта, информационните технологии и съобщенията (МТИТС) предоставя на ГДНП информация за издадените и отнетите разрешения за обучение на кандидатите за придобиване на правоспособност за управление на МПС.

Чл. 11. (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) В първия работен ден след провеждането на изпитите областният отдел на дирекция "Автомобилна инспекция" (ДАИ) изпраща в съответното звено "Пътна полиция" при СДВР или ОДМВР оригинален екземпляр от изпитните протоколи, въз основа на които се издават свидетелствата за управление на МПС на лицата, положили успешно съответните изпити.

Раздел II.

Издаване на свидетелство за управление на МПС

Чл. 12. (1) (Предишен текст на чл. 12 - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС се издава при:

1. първоначално придобиване правоспособност за управление на МПС от определена категория;
2. придобиване на правоспособност за управление на МПС от нова категория;
3. възстановяване на правоспособност поради отнемане на контролните точки;
4. подмяна на стар образец свидетелство за управление с нов;
5. подмяна поради изтичане срока на валидност;
6. подмяна поради промяна в данните на водача;
7. издаване на дубликат;
8. подмяна на чуждестранно национално свидетелство за управление;
9. (нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) подмяна при възстановяване на правоспособност поради отказ от категории.

(2) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Срокът на валидност на свидетелството за управление на моторно превозно средство е, както следва:

1. за категории АМ, А1, А2, А, В, В1 и ВЕ - 10 години;
2. за категории С, СЕ, С1, С1Е, D, DE, D1, D1Е и Т - 5 години;
3. на лица с трайни увреждания - до 5 години.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС се издава в срок от:

1. при обикновена услуга до 30 дни от приемане на заявлението;
2. при бърза услуга до 10 дни от приемане на заявлението;
3. при подадено заявление за подмяна на свидетелство за управление на МПС чрез дипломатическо или консулско представителство на Република България в чужбина срокът за издаване е до 90 дни.

Чл. 13. (1) (Предишен текст на чл. 13, изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Първоначалното издаване на свидетелство за управление на МПС се извършва въз основа на служебно изпратен от съответните областни отдели на ДАИ оригинален протокол за успешно положен изпит, като лицето представя:

1. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) заявление по образец и приложени документи съгласно [ПИБЛД](#);

2. (отм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.)

3. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) карта за оценка на физическата годност на водач/кандидат за придобиване на свидетелство/правоспособност за управление на МПС, издадена от общопрактикуващия лекар, от транспортните областни лекарски експертни комисии (ТОЛЕК) или от Транспортната централна лекарска експертна комисия (ТЦЛЕК);

4. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) копие на удостоверение за психологическа годност за издаване на свидетелство за управление на МПС от категории С1, С, D1, D и Ттм (трамвайна мотриса);

5. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) копие на удостоверение за завършен курс по първа долекарска помощ при пътно-транспортни произшествия (ПТП) за водачи на МПС;

6. (нова - ДВ, бр. 46 от 2008 г.) декларация, че обичайното му пребиваване не е в друга държава - членка на Европейския съюз, и че не е притежател на валидно свидетелство, издадено от държава - членка на Европейския съюз;

7. (нова - ДВ, бр. 46 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г., изм. - ДВ, бр. 72 от 2018 г.) копие от документ за завършен най-малко първи гимназиален етап на средно образование, а в случай че образованието е завършено в чужда държава - уверение по [чл. 110, ал. 2 от Наредба № 11 от 1 септември 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците](#) (ДВ, бр. 74 от 2016 г.).

(2) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Лице, придобило свидетелство за управление на МПС на база заключение за физическата си годност от ТОЛЕК или ТЦЛЕК, при необходимост от последваща подмяна на свидетелството се преосвидетелства отново от ТОЛЕК, съответно ТЦЛЕК.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Копията на документите по ал. 1 се сверяват с оригинала от служителя, приел документите.

(4) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Представените документи по ал. 1 се прилагат към заявлението за издаване на свидетелство за управление на МПС.

Чл. 14. (1) (Изм. - ДВ, бр. 46 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., доп. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) При придобиване на нова категория, възстановяване на правоспособност поради отнемане на контролните [точки](#) или за допълнително вписване на код по [чл. 7, ал. 3](#) на водача се издава ново свидетелство за управление на МПС въз основа на

служебно изпратен от областния отдел на дирекция "Автомобилна инспекция" оригинален протокол за успешно положен изпит, като лицето представя и документите по [чл. 13, ал. 1, т. 1, 3, 4, 6 и 7](#), както и старото свидетелство за управление на МПС. За издаване на ново свидетелство за управление на МПС поради допълнително вписване на код по [чл. 7, ал. 3](#) не се изисква документът по [чл. 13, ал. 1, т. 7](#).

(2) Старото свидетелство за управление по ал. 1 се унищожава.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС от категория С или СЕ на водач, който не е навършил възрастта по [чл. 151, ал. 1, т. 8 ЗДвП](#), се издава след представяне на удостоверение за професионална компетентност и/или карта за квалификация на водача за превоз на товари, издадени по реда на наредбата по [чл. 76, ал. 5 от Закона за автомобилните превози](#).

(4) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС от категория D или DE на водач, който не е навършил възрастта по [чл. 151, ал. 1, т. 10 ЗДвП](#), се издава след представяне на удостоверение за професионална компетентност и/или карта за квалификация на водача за превоз на пътници, издадени по реда на наредбата по [чл. 76, ал. 5 от Закона за автомобилните превози](#).

(5) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на тролейбус се издава на водач, който притежава категория D на база на постъпил оригинален протокол от областния отдел на дирекция "Автомобилна инспекция" за успешно издържан изпит за права за управление на тролейбус. Свидетелството се издава по реда на ал. 1, като срещу категория D се вписва код 103.

(6) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) Свидетелство за управление на състав от моторно превозно средство от категория В с ремарке с допустима максимална маса над 750 kg, когато допустимата максимална маса на състава надвишава 3500 kg, но не превишава 4250 kg, се издава на водач на база постъпил оригинален протокол от областния отдел на дирекция "Автомобилна инспекция" за успешно издържан изпит за права за управление на такъв състав. Свидетелството се издава по реда на ал. 1, като срещу категория В се вписва код 96.

(7) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Представените документи по ал. 1 и 3 или 4 се прилагат към заявлението за издаване на свидетелство за управление на МПС.

Чл. 15. (1) Подмяна на свидетелство за управление на МПС се извършва при:

1. изтичане срока на валидност;
2. подмяна на стар образец с нов;
3. промяна в данните на водача;

4. (нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) възстановяване на правоспособност поради отказ от категория.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 46 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) За подмяната по ал. 1 водачите подават документите,

посочени в **чл. 13, ал. 1, т. 1, 3 и 6**, както и старото свидетелство за управление на МПС, а когато водачът се отказва от притежавани от него категории, отказът се заявява писмено.

(3) Старото свидетелство за управление по ал. 2 се унищожава.

(4) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) По заявления, подадени в дипломатическо или консулско представителство на Република България в чужбина, свидетелствата за управление на МПС се издават от звеното "Пътна полиция" при СДВР.

(5) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Звеното "Пътна полиция" при СДВР изпраща издадените по ал. 4 свидетелства за управление на МПС чрез МВНР до дипломатическото или консулското представителство на Република България в чужбина.

(6) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) След получаване на уведомление от дипломатическите или консулските представителства на Република България в чужбина за получаване на свидетелството от заявителя или връщане на старото свидетелство звеното "Пътна полиция" при СДВР отразява датата на връщане и променя статуса на подмененото свидетелство в АИС - БДС.

(7) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Получените от дипломатическите или консулските представителства на Република България в чужбина подменени свидетелства за управление на МПС след промяна на статуса им в АИС - БДС и изготвяне на протокол се съхраняват в звеното "Пътна полиция" при СДВР, като се уведомяват звената "Пътна полиция" при ОДМВР по постоянен адрес на лицето.

(8) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Възстановяване на доброволно отказани категории за правоспособност се извършва на база данните от изпитния протокол, които се съхраняват в звената "Пътна полиция" при СДВР и ОДМВР, и подаване на документите по ал. 2.

(9) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Представените документи по ал. 2 се прилагат към заявлението за издаване на свидетелство за управление на МПС.

Чл. 16. (1) Дубликат на свидетелството за управление на МПС се издава при:

1. повреждане;
2. унищожаване;
3. изгубване;
4. кражба.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 46 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) За издаване на дубликат водачите подават документите, посочени в **чл. 13, ал. 1, т. 1 и 6**, декларация по **чл. 17, ал. 1 ПИБЛД** за удостоверяване на твърдяното обстоятелство, а в случаите по ал. 1, т. 1 - и старото свидетелство за управление на МПС.

(3) Старото свидетелство за управление по ал. 2 се унищожава.

(4) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) При изгубване, кражба, повреждане или унищожаване на свидетелство за управление

на МПС притежателят в срок до три дни от настъпване на съответното събитие декларира това в най-близката структура на Министерството на вътрешните работи или в дипломатическите или консулските представителства на Република България в чужбина. Промяната на статуса и обявяването на свидетелството за невалидно се извършва от структурата, в която е подадена декларацията, а в случаите на деклариране в дипломатическите или консулските представителства на Република България в чужбина - от органа, издал свидетелството на лицето.

(5) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Представените документи по ал. 2 се прилагат към заявлението за издаване на свидетелство за управление на МПС.

(6) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Заявление за издаване на дубликат на свидетелство за управление на моторно превозно средство може да бъде подадено по електронен път чрез автоматизираните информационни системи за електронни услуги на МВР и Министерството на външните работи с притежавания от лицето квалифициран електронен подпис съгласно изискванията на [чл. 33, ал. 4 ПИБЛД](#). При подадено заявление чрез автоматизираната информационна система за електронни услуги на МВР органите по отчета на водачите изпращат потвърждение или отказ до лицето по електронен път.

(7) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) При изпратено потвърждение по ал. 6 лицето се уведомява, че документът ще бъде издаден след заплащане на съответната такса и може да бъде получен лично.

Чл. 17. (1) (Изм. - ДВ, бр. 37 от 2015 г.) Признаване и подмяна на чуждестранно национално свидетелство за управление на МПС се допуска, ако:

1. (доп. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) страната, издала съответното свидетелство, е подписала и ратифицирала Конвенцията за движението по пътищата (Виена, 1968 г.) и свидетелството отговаря на приложение № 6 към конвенцията;

2. (доп. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) страната, издала съответното свидетелство, е подписала и ратифицирала Конвенцията за движението по пътищата (Виена, 1968 г.) и е подписала споразумение с Република България за взаимно признаване и преиздаване на свидетелствата за управление на МПС;

3. (нова - ДВ, бр. 90 от 2008 г.) страната, издала съответното свидетелство, е държава - членка на Европейския съюз, или друга държава - страна по Споразумението за Европейското икономическо пространство, или Конфедерация Швейцария.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 46 от 2008 г., доп. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Подмяната на свидетелството по ал. 1, т. 1 и 2 се извършва въз основа на представено чуждестранно свидетелство за управление на МПС и документите по [чл. 13, ал. 1, т. 1, 3, 4, 6 и 7](#).

(3) (Нова - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Подмяната на свидетелството по ал. 1, т. 3 се извършва въз основа на представено чуждестранно свидетелство за управление на МПС и документите по [чл. 13, ал. 1, т. 1, 3 и 6](#).

(4) (Предишна ал. 3, доп. - ДВ, бр. 90 от 2008 г.) За подмяната по ал. 2 и ал. 3 се съставя протокол по образец ([приложение № 1](#)).

(5) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., предишна ал. 4 - ДВ, бр. 90 от 2008 г.) Чуждестранното национално свидетелство за управление, въз основа на което е издадено българско свидетелство, се връща на страната, която го е издала.

(6) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Чуждестранното свидетелство за управление на МПС се подменя на база представените документи по ал. 2 или 3 за категориите, посочени в чуждото свидетелство и в съответствие с документа по **чл. 13, ал. 1, т. 3.**

(7) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) В издаденото свидетелство за управление се отразява код 70 и номер на чуждестранното свидетелство за управление на МПС, както и код 70 срещу всяка категория, придобита на база чуждестранното свидетелство.

(8) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) При издаване на свидетелство за управление на МПС на водачи, които подменят чуждестранно свидетелство за управление на МПС и възстановяват придобита в Република България правоспособност за управление на МПС, в свидетелството не се отразява код 70.

(9) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Свидетелство за управление на МПС по ал. 1, т. 3, което е изгубено или откраднато, се издава на база доказателства от компетентните власти на държавата, която е издала оригиналното свидетелство. Запитвания до компетентните власти се правят чрез отдел "Пътна полиция" при ГДНП. За обстоятелствата по издаване на българско свидетелство се уведомява държавата, издала изгубеното/откраднатото свидетелство.

(10) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Свидетелство за управление на МПС не се издава, когато чуждестранното национално свидетелство по ал. 1, т. 1 и 2 е изгубено или откраднато. При заявяване на загуба или кражба на чуждестранно национално свидетелство за управление на МПС по ал. 1, т. 1 и 2, след издаване на българско свидетелство за управление на МПС, същото не се връчва на лицето, а се унищожава.

(11) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г., предишна ал. 10 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Чрез отдел "Пътна полиция" при ГДНП се извършва:

1. предварително запитване до компетентните органи в държавата, издала свидетелството за управление на МПС по ал. 1, при основателни съмнения за автентичността на представеното за подмяна свидетелство;

2. проверка в европейската система за обмен на информация за свидетелства за управление на МПС.

(12) (Нова - ДВ, бр. 37 от 2015 г., предишна ал. 11 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Чуждестранно национално свидетелство за управление на МПС не се признава за валидно на територията на Република България, когато в резултат от извършената проверка по ал. 10 се установи, че свидетелството за управление на МПС е ограничено, временно отнето или отнето на територията на друга държава - членка на ЕС, както и в случай, че свидетелството е анулирано в друга държава - членка на ЕС.

(13) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г., предишна ал. 11 - ДВ, бр. 37 от 2015 г., предишна ал. 12 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Не се издава

свидетелство за управление на МПС в случаите, когато се установи, че лицето, подало заявление:

1. има обичайно пребиваване в друга държава - членка на ЕС;
2. има друго валидно свидетелство за управление на МПС, издадено от държава - членка на ЕС, или има наложени ограничения или временно лишаване от право да управлява МПС на територия на държава членка, или е започнала процедура по подмяна на свидетелството в друга държава членка;
3. не е изпълнило или не отговаря на предвидените в законодателството изисквания за издаване на свидетелство за управление на МПС.

(14) (Нова - ДВ, бр. 37 от 2015 г., предишна ал. 13 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Не се признава за валидно и не се подменя с българско чуждестранно национално свидетелство за управление на МПС на лице, което е притежавало българско свидетелство за управление на МПС, но същото е временно отнето на основание [чл. 171, т. 1 ЗДвП](#). Подмяна на чуждестранното свидетелство се допуска след изтичане на срока на наложената мярка, а отнетото българско свидетелство се унищожават.

(15) (Нова - ДВ, бр. 37 от 2015 г., предишна ал.14 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Не се признава за валидно и не се подменя с българско чуждестранно национално свидетелство за управление на МПС на лице, което е притежавало българско свидетелство за управление на МПС, но е изгубило правоспособност в съответствие с [чл. 157, ал. 4 ЗДвП](#) поради отнемане на всички **контролни точки** и чието свидетелство е отнето или обявено за отнемане. Лицето може да възстанови правоспособност на основание [чл. 157, ал. 5 ЗДвП](#), за което му се издава ново свидетелство по реда на [чл. 14, ал. 1](#), като при връчване на новото свидетелство за управление на МПС лицето връща чуждестранното свидетелство за управление за изпращането му на държавата, която го е издала.

(16) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Лице, установило обичайното си пребиваване в Република България, което е притежавало българско свидетелство за управление на МПС и го е подменило с чуждестранно такова по ал. 1, т. 3, но е изгубило правоспособност поради отнемане на всички **контролни точки**, и чието свидетелство е отнето или обявено за отнемане, може да възстанови правоспособност на основание [чл. 157, ал. 5 ЗДвП](#), като за това обстоятелство представи официален документ от компетентните чуждестранни органи, придружен от легализиран превод на български език. На лицето се издава ново свидетелство по реда на [чл. 14, ал. 1](#), като при връчване на новото свидетелство за управление на МПС лицето връща чуждестранното свидетелство за управление за изпращането му на държавата, която го е издала.

(17) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) В случаите по ал. 16, когато чуждестранното свидетелство за управление на МПС не се представя, се уведомяват компетентните чуждестранни органи за издаденото ново българско свидетелство за управление.

Чл. 18. (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Международното свидетелство за управление на МПС се издава от звено "Пътна полиция" според постоянния адрес

на водача след подаване на заявление по образец (**приложение № 2**), документ за платена такса и представяне на валидно българско национално свидетелство.

Чл. 19. (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 72 от 2018 г.) За свидетелство за управление на МПС, издадено или подменено въз основа на документ с невярно съдържание, неистински или преправен документ или не по реда, установен в тази **наредба**, административното производство във връзка с издаването се възобновява.

Раздел III.

Отнемане, съхранение и връщане на свидетелство за управление на МПС

Чл. 20. Отнемане на свидетелства за управление на МПС се извършва въз основа на:

1. влезли в сила наказателни постановления, решения или присъди, с които е наложено наказание "лишаване от право да се управлява МПС";
2. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) заповед за прилагане на принудителна административна мярка;
3. (нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) съставен акт за установяване на административното нарушение, в изрично предвидените от **ЗДвП** случаи.

Чл. 21. (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) (1) Когато свидетелството за управление на МПС не е отнето със съставянето на акта за установяване на административното нарушение, датата, месецът и годината на отнемане на свидетелството за управление, както и неговият номер се отбелязват върху документа по **чл. 20, т. 1 или 2**, послужил за отнемането. Информацията се съхранява и на магнитен носител.

(2) Статусът на българско свидетелство за управление на МПС се променя в АИС - БДС от звеното "Пътна полиция" при СДВР или ОДМВР, отнело свидетелството.

Чл. 22. (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) (1) Отнетите български национални свидетелства за управление на МПС се съхраняват в структурите, които са ги издали, до настъпването на правно основание за връщането им.

(2) Отнетите чуждестранни свидетелства за управление на МПС, чиито притежатели са установили обичайното си пребиваване в Република България, се съхраняват в звената "Пътна полиция" при СДВР или ОДМВР по постоянен адрес на лицето.

(3) Отнетите чуждестранни свидетелства за управление на МПС, чиито притежатели не са установили обичайното си пребиваване в Република България, се изпращат чрез отдел "Пътна полиция" при ГДНП на компетентните власти в държавата, издала свидетелството, доколкото не е предвидено друго.

(4) (Нова - ДВ, бр. 37 от 2015 г.) Не се признават за валидни и не може да послужат за подмяна отнети чуждестранни национални свидетелства за

управление на МПС по ал. 2 преди връщане на свидетелството на притежателя му при спазване на условията, посочени в [чл. 24, ал. 1](#).

Чл. 23. Върнатите международни свидетелства за управление на МПС се съхраняват в службите, които са ги издали.

Чл. 24. (1) В зависимост от основаниято за отнемането му свидетелството за управление се връща след:

1. изтичане срока на наложеното наказание "лишаване от право да се управлява МПС";

2. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) отпадане на основаниято по [чл. 171, т. 1, букви "а", "г", "д" или "е" от ЗДВП](#);

3. успешно полагане на проверочен изпит;

4. получаване на протокол от химическа експертиза със заключение, че съдържанието на алкохол в кръвта на водача е до 0,5 на хиляда;

5. (изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) изтичане на осемнадесетмесечен срок от отнемане на свидетелството за управление на моторно превозно средство на водач, въз основа на [чл. 171, т. 1, буква "б" от ЗДВП](#) или до решаване на въпроса за отговорността му.

(2) Датата, месецът и годината на връщане на свидетелството за управление и основаниято за това се отразяват върху документа, послужил за отнемането, и на магнитен носител на информация.

(3) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Отнетите свидетелства за управление на МПС с наложено наказание лишаване от право да се управлява МПС на основание [чл. 174, ал. 2 ЗДВП](#) или [чл. 343г от Наказателния кодекс](#) се връщат след представяне на предвидените в [ЗДВП](#) документи.

(4) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Отнетите свидетелства за управление на МПС с наложено наказание лишаване от право да се управлява МПС поради отнемане на всички **контролни точки** се връщат на лицето. На водача се издава ново свидетелство по реда на [чл. 14, ал. 1](#) във връзка с [чл. 12, ал. 1, т. 3](#).

(5) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) При връщане на отнето българско национално свидетелство за управление на МПС се променя статусът му в АИС - БДС.

Раздел IV. Контролен талон

Чл. 25. (1) Към всяко свидетелство за управление се издава контролен талон въз основа на платена такса.

(2) Издаване дубликат на контролен талон се извършва в случаите на:

1. повреждане;
2. унищожаване;
3. изгубване;
4. кражба.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 94 от 2009 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Издаването на дубликат по ал. 2 се извършва въз основа на подадено заявление по образец ([приложение № 3](#)) от водача, документ за платена такса и приложена декларация по [чл. 160 ЗДвП](#). В случаите по ал. 2, т. 1 се представя старият талон.

(4) (Нова - ДВ, бр. 94 от 2009 г.) Заявление за издаване на дубликат на контролен талон може да бъде подавано по електронен път чрез автоматизираната информационна система за електронни услуги на МВР с притежавания от гражданина валиден универсален електронен подпис. При подадено заявление по електронен път органът, който издава контролния талон, изпраща потвърждение или отказ до гражданина по електронен път.

(5) (Нова - ДВ, бр. 94 от 2009 г.) При изпратено потвърждение по ал. 4 гражданинът се уведомява, че документът ще бъде издаден след заплащане на държавна такса.

(6) (Нова - ДВ, бр. 94 от 2009 г.) Дубликат на контролен талон не се издава на водач, на когото са отнети всички **контролни точки**.

(7) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2003 г., предишна ал. 4 - ДВ, бр. 94 от 2009 г.) Контролен талон "Водач на МПС без наказания" се издава при поискване от водача:

1. когато няма наказания за нарушение на правилата за движение по пътищата от първоначалното придобиване на правоспособност и има стаж не по-малко от 6 години;

2. (изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) когато няма наказания за нарушение на правилата за движение по пътищата през последните 6 години.

(8) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2003 г., предишна ал. 5 - ДВ, бр. 94 от 2009 г.) Контролен талон "Водач на МПС без наказания" се издава въз основа на подадено заявление по образец ([приложение № 5](#)) и документ за платена такса.

Чл. 26. (1) (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Контролният талон се отнема при съставяне на акт за нарушение по [Закона за движението по пътищата](#). Номерът на контролния талон се вписва в акта.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Връченият на водача екземпляр от акта замества контролния талон за срок от един месец.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Контролният талон се връща на водача след изпълнение на задължението по [чл. 190, ал. 3 ЗДвП](#).

(4) (Нова - ДВ, бр. 66 от 2003 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) При връчване на наказателното постановление и доброволно заплащане на наложената глоба контролният талон се връща незабавно.

(5) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Наказателното постановление заменя контролния талон за период един месец след влизането му в сила, съответно решението или определението на съда при обжалване.

(6) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) На водач, на който при съставяне на акт за нарушение по [ЗДвП](#) е отнет контролен талон "Водач

на МПС без наказания", същият се връща след изпълнение от водача на задължението по [чл. 190, ал. 3 ЗДвП](#).

(7) (Нова - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) В случаите по ал. 6 за установени нарушения, за които е предвидено наказание лишаване от право да се управлява МПС, след изтърпяване на наказанието и изпълнение на задължението по [чл. 190, ал. 3 ЗДвП](#) на водача се издава контролен талон по [чл. 25, ал. 1](#).

(8) (Нова - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) При подмяна на свидетелство за управление на МПС на водач, притежаващ контролен талон "Водач на МПС без наказания", се издава нов контролен талон "Водач на МПС без наказания".

Глава четвърта.

ОТЧЕТ НА ВОДАЧИТЕ НА МПС, НАЛОЖЕНИТЕ ИМ НАКАЗАНИЯ И ТОЧКИТЕ ЗА ИЗВЪРШВАНИТЕ НАРУШЕНИЯ

Чл. 27. (1) За всеки водач, получил свидетелство за управление на МПС, се водят на отчет:

1. всички данни от свидетелството за управление;
2. данни за постоянния и настоящия му адрес;
3. данни за контролния талон;
4. номерът и датата на протокола за всяка придобита категория;
5. данни за наложените наказания и приложените принудителни административни мерки;
6. данни за броя на отнетите, възстановените и оставащи **контролни точки**;
7. данни за номера и датата на издадено международно свидетелство за управление на МПС;
8. данни за подмяна на българско национално свидетелство в друга държава.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Данните по отчета за всеки водач се водят в централизирана автоматизирана информационна система.

(3) (Отм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.)

Чл. 28. (1) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) Протоколите от проведените изпити за придобиване на правоспособност за управление на МПС, получени служебно от областния отдел на дирекция "Автомобилна инспекция" на територията на СДВР/ОДМВР, се регистрират по реда на тяхното пристигане, поставя им се пореден номер и данните за успешно издържалите изпита лица се въвеждат в автоматизираната информационна система за управление на административно наказателната дейност (АИС АНД) от звеното "Пътна полиция", където е постъпил протоколът. В АИС АНД се въвежда номерът на протокола на ДАИ, информация за всички лица, вписани в протокола, независимо от техния постоянен адрес и придобитите категории.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., доп. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) За лицата, положили успешно изпит за придобиване на

правоспособност с постоянен адрес в друг регион, съответното звено "Пътна полиция" изпраща по факс или електронна поща до края на следващия работен ден заверено копие на протокола в звено "Пътна полиция" според постоянния адрес.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) Звеното "Пътна полиция" според постоянния адрес на водача след получаване на протокола по ал. 2 го вписва в регистър и му поставя номер.

(4) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) За подменените чуждестранни национални свидетелства протоколът по **чл. 17, ал. 3** се изготвя от съответното звено "Пътна полиция" по постоянен адрес на водача и му се поставя следващ пореден номер. Поредният номер на протокола за подменени чуждестранни свидетелства за управление на МПС се формира от годината на подмяна на чуждестранното свидетелство и пореден номер, което се отразява в АИС АНД.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. и доп. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) Звената "Пътна полиция" водят единен регистър на протоколите по ал. 1, 3 и 4, който съдържа: пореден номер, дата на завеждане, дата на провеждане на изпита, инициали на региона (само ако изпитът е проведен в друг регион) и номер на протокола на ДАИ. Ако протоколът е за подменени чуждестранни национални свидетелства, вместо инициалите на региона се записва "чужбина".

(6) Регистърът, протоколите от проведените изпити, заверените копия на протоколите от проведените изпити в друг регион и протоколите за подменените чуждестранни национални свидетелства за управление се подвързват в папка за съответната година и се съхраняват 50 години.

Чл. 29. (1) Заявленията за издаване на свидетелство за управление на МПС с придружаващите ги документи се подреждат по реда на завеждане в папки и се съхраняват по датата на връчване на свидетелството.

(2) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г., изм. - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Ежедневно от Националния автоматизиран информационен фонд "Национален регистър на българските лични документи" се изготвя опис на връчените свидетелства за управление.

Чл. 30. (1) (Изм. - ДВ, бр. 35 от 2014 г., в сила от 22.04.2014 г.) Информация за съставените актове за установяване на административни нарушения, фишове, наказателни постановления, издадени заповеди за прилагане на принудителни административни мерки, решения, присъди, както и вида и размера на наложените наказания и броя на отнетите **контролни точки** се съхранява в АИС АНД.

(2) Наказателните постановления, решенията, присъдите и заповедите се подреждат по реда на завеждането им в отделни папки и се

съхраняват до изпълнението на наложеното наказание или приложената мярка не по-малко от 5 години.

(3) Наказателните постановления, в които **наред с наложеното наказание е постановено и отнемане на контролни точки**, се съхраняват до възстановяването на отнетите **контролни точки**, но не по-малко от 5 години.

Чл. 31. (1) Служебна информация за водачите на МПС и тяхната дисциплина се предоставя на други органи съобразно законовоопределените им правомощия.

(2) (Доп. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Срещу заплащане на такса в размер, определен от Министерския съвет, се предоставя информация от звеното "Пътна полиция" при СДВР или ОДМВР по постоянен адрес на водача:

1. по заявление на водачите на МПС за собствените им данни - **приложение № 4**;

2. по искане на страни по граждански дела, снабдени със съдебно удостоверение.

(3) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., отм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.)

(4) Данните за водачите на МПС се предоставят в писмен вид.

(5) (Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.) Звената "Пътна полиция" водят регистър за лицата, поискали информация за водачите на МПС, целите, за които се искат данните, видът и времето на предоставената информация, както и причината за отказа, в случай че не са предоставени данни.

(6) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Заявления за издаване на удостоверение за водач могат да бъдат подавани по електронен път чрез автоматизираната информационна система за електронни услуги на МВР с притежавания от лицето квалифициран електронен подпис. При подадено заявление по този ред органите по отчета на водачите изпращат потвърждение или отказ до лицето по електронен път.

(7) (Нова - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) При изпратено потвърждение по ал. 6 лицето се уведомява, че документът ще бъде издаден след заплащане на съответната такса.

Допълнителни разпоредби

§ 1. (Нов - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) С наредбата се въвеждат разпоредби на [Директива 2006/126/ЕО](#) на Европейския парламент и на Съвета относно свидетелства за управление на превозни средства (ОВ, L 403 от 30 декември 2006 г.).

Преходни и Заключителни разпоредби

§ 2. (Предишен § 1 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Тази **наредба** се издава на основание [чл. 159 от Закона за движението по пътищата](#) и отменя [Наредба № I-165 от 1999 г. за условията и реда за издаване на свидетелство за управление на моторни превозни средства, отчета на](#)

[Водачите и тяхната дисциплина](#) (обн., ДВ, бр. 85 от 1999 г.; изм. и доп., бр. 111 от 1999 г.).

§ 2а. (Нов - ДВ, бр. 72 от 2018 г.) (1) Лицата, завършили основно образование или X клас до 26 септември 2017 г. по отменения [Закон за народната просвета](#), вместо копие от документ по [чл. 13, ал. 1, т. 7](#) за завършен най-малко първи гимназиален етап на средно образование представят копие от документ за завършено най-малко основно образование.

(2) Лицата, завършили образование в друга държава до 26 септември 2017 г., вместо документ по [чл. 13, ал. 1, т. 7](#) представят документ за признаване на най-малко основно образование, издаден по реда на [Наредба № 11 от 2016 г. за оценяване на резултатите от обучението на учениците](#) или по реда на [Наредба № 2 от 2003 г. за признаване на завършени етапи на училищно обучение или степени на образование и професионална квалификация по документи, издадени от училища на чужди държави](#) (обн., ДВ, бр. 40 от 2003 г.; отм., ДВ, бр. 74 от 2016 г.).

§ 3. (Предишен § 2 - ДВ, бр. 52 от 2017 г.) Наредбата влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ 2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА

(ОБН. - ДВ, БР. 93 ОТ 2006 Г.)

§ 1. Навсякъде в текста на наредбата думите "сектор", "секторът", "сектори" и "секторите" се заменят съответно със "структурно звено", "структурното звено", "структурни звена" и "структурните звена". В [чл. 19](#) и в [чл. 28, ал. 2 и 4](#) изразите "съответния сектор" и "съответният сектор" се заменят със "съответното структурно звено". В [чл. 28, ал. 3](#) изразът "изпращащия го сектор" се заменя с "изпращащото го структурно звено".

§ 2. В [чл. 4, ал. 1](#) изразът "Столична дирекция на вътрешните работи (СДВР) и регионалните дирекции на вътрешните работи (РДВР)" се заменя с "Областните дирекции "Полиция" (ОДП)". Навсякъде в текста на наредбата изразът "СДВР и РДВР" и изразът "СДВР или РДВР" се заменят с "ОДП".

**Преходни и Заключителни разпоредби
КЪМ НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ 2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА**

(ОБН. - ДВ, БР. 90 ОТ 2008 Г.)

§ 8. Навсякъде в текста на наредбата думите "КАТ - Пътна полиция" се заменят с "Пътна полиция".

§ 9. Кодовете, въведени с измененията в **чл. 7, ал. 3**, се изписват в свидетелствата за управление на моторни превозни средства след създаване на необходимите технически и организационни условия и програмни средства.

§ 10. Свидетелствата за управление на моторни превозни средства с изписани кодове преди създаване на необходимите технически и организационни условия и програмни средства за изписването им съгласно измененията на **чл. 7, ал. 3** запазват валидността си за срока, за който са издадени.

§ 11. Наредбата въвежда изискванията на **Директива 91/439/ЕИО** относно свидетелствата за управление на моторни превозни средства и Директива 2008/65/ЕО на Комисията за изменение на Директива 91/439/ЕИО (публ., ОВ L 168 от 28 юни 2008 г.).

Заключителни разпоредби
КЪМ НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ 2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА
(ОБН. - ДВ, БР. 94 ОТ 2009 Г.)

§ 2. В случаите, предвидени в тази **наредба**, електронната обработка и подаването на заявления по електронен път се извършва след създаване на технически и организационни условия и програмните средства.

Допълнителни разпоредби
КЪМ НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ 2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА
(ОБН. - ДВ, БР. 18 ОТ 2013 Г., В СИЛА ОТ 22.02.2013 Г.)

§ 24. Навсякъде в текста думите "структурното звено", "структурните звена" и "регионалните отдели на ДАИ" се заменят съответно със "звеното", "звената" и "съответните областни отдели на ДАИ", а думите "структурно" и "структурни" се заличават.

Заключителни разпоредби
КЪМ НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ 2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА
(ОБН. - ДВ, БР. 18 ОТ 2013 Г., В СИЛА ОТ 22.02.2013 Г.)

§ 25. **Наредбата** влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Заключителни разпоредби
КЪМ НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ
2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА
УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И
ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА
(ОБН. - ДВ, БР. 35 ОТ 2014 Г., В СИЛА ОТ 22.04.2014 Г.)

§ 7. [Наредбата](#) влиза в сила от деня на обнародването ѝ в "Държавен вестник".

Допълнителни разпоредби
КЪМ НАРЕДБА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА НАРЕДБА № I-157 ОТ
2002 Г. ЗА УСЛОВИЯТА И РЕДА ЗА ИЗДАВАНЕ НА СВИДЕТЕЛСТВО ЗА
УПРАВЛЕНИЕ НА МОТОРНИ ПРЕВОЗНИ СРЕДСТВА, ОТЧЕТА НА ВОДАЧИТЕ И
ТЯХНАТА ДИСЦИПЛИНА
(ОБН. - ДВ, БР. 52 ОТ 2017 Г.)

§ 11. Наредбата въвежда изискванията на [Директива \(ЕС\) 2015/653](#) на Комисията от 24 април 2015 г. за изменение на Директива 2006/126/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно свидетелства за управление на превозни средства (ОВ, L 107 от 25 април 2015 г.).

Приложение № 1 към [чл. 17, ал. 3](#)

(Изм. - ДВ, бр. 93 от 2006 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., изм. - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.)

УТВЪРЖДАВАМ:

ЗВЕНО

"ПЪТНА ПОЛИЦИЯ"

гр.

ПРОТОКОЛ № / г.

за подменените чуждестранни национални свидетелства за управление на МПС

За периода от г. до г.

№ по ред	ЕГН	Име, презиме, фамилия	От държава	За категория	№ на чужд. нац. св-во	Година
1						
2						
3						

1

2

3

Изготвил:

Приложение № 2 към **чл. 18**

(Изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г.)

ДО
НАЧАЛНИКА НА
"ПЪТНА ПОЛИЦИЯ"

гр.

ЗАЯВЛЕНИЕ

от: ЕГН:

.....
(име, презиме, фамилия)

Документ за самоличност: №, изд. на дата, от РПУ гр.

.....

Постоянен

адрес:.....
.....

(област, община, гр./с., ж.к., бул. (ул.), №, бл., вх., ет., ап.)

Настоящ

адрес:.....
.....

(област, община, гр./с., ж.к., бул. (ул.), №, бл., вх., ет., ап.)

ГОСПОДИН НАЧАЛНИК,

Моля да ми бъде издадено международно свидетелство за управление на МПС. Притежавам национално свидетелство № за категория

Подпис:

Издадено международно свидетелство за управление на МПС №

.....

на дата

.....

гр. Служител:

Приложение № 3 към **чл. 25, ал. 3**

(Изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г.)

ДО
НАЧАЛНИКА НА
"ПЪТНА ПОЛИЦИЯ"

гр.

ЗАЯВЛЕНИЕ - ДЕКЛАРАЦИЯ

от: ЕГН:

.....
(име, презиме, фамилия)

Документ за самоличност: №, изд. на дата, от РПУ гр.

.....
Постоянен

адрес:.....

.....

.....
(област, община, гр./с., ж.к., бул. (ул.), №, бл., вх., ет., ап.)

Настоящ

адрес:.....

.....

.....
(област, община, гр./с., ж.к., бул. (ул.), №, бл., вх., ет., ап.)

ГОСПОДИН НАЧАЛНИК,

Моля да ми бъде издаден дубликат на контролния талон към свидетелството за управление на МПС, тъй като същият е повреден, унищожен, изгубен, откраднат.

Декларирам, че контролният талон не е отнет от органите на "Пътна полиция".

Задължавам се при намиране на стария контролен талон да го предам в "Пътна полиция".

дата

гр.

Декларатор:

.....

Приложение № 4 към **чл. 31, ал. 2, т. 1**

(Изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г.)

ДО
НАЧАЛНИКА НА
"ПЪТНА ПОЛИЦИЯ"

гр.

ЗАЯВЛЕНИЕ

от: ЕГН:

.....
(име, презиме, фамилия)

Документ за самоличност: №, изд. на дата, от РПУ гр.

.....
Постоянен

адрес:.....

.....
(област, община, гр./с., ж.к., бул. (ул.), №, бл., вх., ет., ап.)

Настоящ

адрес:.....

.....
(област, община, гр./с., ж.к., бул. (ул.), №, бл., вх., ет., ап.)

ГОСПОДИН НАЧАЛНИК,

Моля да ми бъде издадено удостоверение за правата и наложените ми наказания като водач на МПС.

Същото ще ми послужи пред

.....
дата

гр. Подпис:

Приложение № 5 към **чл. 25, ал. 8**

(Ново - ДВ, бр. 66 от 2003 г., изм. - ДВ, бр. 90 от 2008 г., предишно Приложение № 5 към чл. 25, ал. 5 - ДВ, бр. 18 от 2013 г., в сила от 22.02.2013 г.)

ДО
НАЧАЛНИКА НА
"ПЪТНА ПОЛИЦИЯ"

гр.

ЗАЯВЛЕНИЕ

от: ЕГН:

.....
(име, презиме, фамилия)

Документ за самоличност: №, изд. на дата:,

От МВР гр.

Постоянен адрес:

.....
.....
.....
(област, община, град/село, ж.к., бул./ул., № , бл., вх., ет., ап.)

Настоящ адрес:

.....
.....
.....
(област, община, град/село, ж.к., бул./ул., № , бл., вх., ет., ап.)

ГОСПОДИН НАЧАЛНИК,

Моля, да ми бъде издаден контролен талон "Водач на МПС без наказание".

Отговарям на изискванията на **чл. 25, ал. 4** от **Наредба** № I-157 на МВР.

Дата:

Гр.

Подпис: